

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velj
s pošto prejema ali v Gorici na dom
pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

„Kmetovalec“ za naročnike Soče Vse l.
f. 2.—Pol leta f. 1. Za nenaročnike: Vse
leto f. 3.— Pol leta f. 1.60

Pri oznanilih in ravno tako pri „po-
slanicah“ se plačuje za navadno tristopn-
vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat
Za večje črke po prostoru.

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 10
soldov v Gorici pri Paternoliju; v Trstu
v tobakarnicah „Via del Belvedere 179
in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blago-
voljno pošiljajo pod naslovom: Vik-
tor Dolenc v Gorici. — Rokopisi
se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno
frankujejo. — Delalcem in drugim ne-
premožnim se naročnina sniža, ako se
oglasijo pri uredništvu.

Glasiloslovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Federalizem.

V

(nadaljevanje, glej letošnje štev. 16.)

Kakor smo videli, je federalizem v republikanski obliki se naj bolj razvil v zavezi severno Ameriških držav, zdaj nam je še pregledavati, kak obraz nam kaže federalizem v monarhični obliki. V tem obziru je naj bolj podučljiva zgodovina nemškega naroda v raznih dobah. Prej pa ko začnemo preiskavo, moramo omeniti, da je prava zaveza držav, katere imajo na čelu kralje ali vojvode i. t. d., jako težavna. Monarhični vladarji so namreč ponosni svoje državne moči in veljave; nij tedaj lahko, da bi se zadovoljno in za vselej odrekli važnejših državnih pravic, zaveznemu vladarju in središču v prid, da bi trpeli in podpirali njega uradnike v svoji deželi. Nij lahko, da bi se podvrgli skupnemu vladarju posebno v vojaškem obziru, ali da bi svoje deželane siliili, naj se vdajo kaki zavezni postavi ali kakemu sklepu, ki menda nij jim samim po volji. Le velika zunanja nevarnost prisili samostalne kralje ali kneze, da se zvežejo za nekaj časa, ali za posebno slučaj. To je navadno bilo v teku časov, druga bolj ostra, zveza se med njimi nij mnogo časa vzdržala v prvotni obliki. Nastal je namreč boj med skupnim kraljem cesarjem in zavezni knazi kralji itd., in sledilo je, ali da je centralna moč zaterla zavezničke, ali pa da so ti zavezno moč počasi tako oslabili, da je bila le senca nekdanje sijajnosti.

Vsa druga je pa stvar, kedar je skupni vladar v eni osebi kralj, vojvoda, knez posamnih kraljestev, vojvodin kneževin in grofij; potem je pravi federalizem se loži, nego v republikanski obliki, kajti ta vladar oziroma njega dinastija je vsem močna vez, trona je nespremljiva posrednica med deželami, in mora biti naravna varhinja njih pravic. Ako je ustava vsem pravična in se skupne postavne izpolnavajo, še misliti nij, kako bi mogli v taki zvezi nastati notranji prehudi boji, ali celo notranje vojne.

A) Ustava rimsko nemškega carstva srednjega veka se je počasi razvila iz franškega kraljestva oziroma

carstva, v katerem je imel vladar mnogo pravic. Karol veliki od leta 800 rimsko franški cesarje posebno krepko vladal v svojem cesarstvu, ki ga je razširil skoro čes vso zapadno in srednjo Evropo od severnega morja do spodnje Italije, od reke Ebro na Španjskem do Visele zdaj na Poljskem in Tise zdaj na Ogrskem.

Njegovi predniki so razdeljevali dežele v velike vojvodine, ali on je te odpravil in je razdelil vojvodine v grofije (komitate, gaue), katerim je kot svoje namestnike na čelo stavil grofe (Gaugrafen) in imenoval jih je izmed velikih posestnikov in škofov. Ti so vodili velike te okraje in bili so na čelu vsega javnega opravilstva. Vsako leto so 1. maja svobodne posestnike sklicali v zbor pod milim nebom, da so opravili bolj važna jim prihranjena opravila. Oni so stali tudi sodništvu na čelu, in so sodili in upravljali s pomočniki in neke baže porotniki (Schöffen) vred. Tudi so bili poveljniki narodne vojske (Heerbaun), v katero so morali stopiti vsi mali in veliki posestniki. Posednik ali svoboden mož je bilo tačas isto; sužnih nijso imeli, pač pa hlapce in neprostake. Na mejah so bili viši poveljniki mejni grofi. Vse nadzorovali so pa potovajoči grofi (komisarji) in so imeli obširne oblasti, tudi pravico, sklicovati ljudstvo v zborni in presliševati pritožbe. Ti grofi, škofi, in markgrofi so kakor vsi drugi uradniki namesto plač dobivali posestva v užitek; (beneficija) zraven so imeli še druga majhne prihodke n. p. dele glob, i del davkov.

Kroni, torej središču so prihajali dohodki večinoma iz državnih posestev, ki so imela posebno administracijo, zraven so nesli davki po premoženju, pogostne konfiskacije, colnine in davštine v naturi za ceste i. t. d. Vladarji so imeli na dvoru mnogo uradnikov, ta čas imenovane ministeriale. Skupnega parlamenta nij bilo; vladarji so pa skoro vsako leto zdaj v tem, zdaj v tem kraju zbrali velikaše v posvetovanje ter so sklepe v potrdbo predlagali ljudstvu, katero se je navadno vsako leto 1. marca oboroženo zbralo v velike trume. Ljudstvo je tudi potrjevalo od velikašev izvoljene kralje.

Karol veliki je to zistemo razširil čez vse carstvo, kolikor mogoče jo je razvil, in prav rad škofom pa opatom posvetne službe podeljeval, čes da so posestniki ra-

je hodili na lov in v boje mislil je, da s to zistemo zatire feudalizem, ki je že poprej začel krepke mladike poganjati.

Ta ustava se je tedaj naslanjala na krepko bolj centralizovano vlado, pa na samoupravne velike okraje.

B) Vendar nij po smrti tega velikanskega duha mogla več časa obstati ta ustava. Njegovi nasledniki nijso bili tako krepki duhovi, nekateri posebno iz njega rodbine celo šebki. Že prvi, Ljudevik bogaboječ nij spoznal važnosti očetovih naredob; nekatere je odpravil, druge zanemarjal, tudi so notranji boji začeli. To je trajalo več časa in njega unuki so carstvo med seboj razdelili v Verdun-u leta 843, Lotar dobi Italijo in naslov cesarja, Ljudevik Nemeč, Nemčijo in Karol plešasti Francijo. Karol dobi vodini še enkrat vse, pa slabo in šebko je vladal, volikaši ga odstavijo 887, in odlej je razdelitev obveljala.

Nihče več nij mogel brzdati surovih, strašnih časov, kedor je mogel, sosedu je podjarmil, in plemstvo je v srednem veku z gradov dolinam zapovedovalo. Kar so poprej dobivali beneficij grofi, škofi, opati in drugi v užitek za opravljanje služeb, obdržavali so kolikor mogoče v last ali pa v feud, to je, kralji, od Ottona velikega leta 425 naprej, tudi rimski cesarji so jim proti obljubi zvestobe, drugih pogojev in posebno vojaške službe, podeljevali pravico, naslove, posestva in uradne oblasti pronašati na dediče. Ti so imeli pod seboj druge plemenitnike, sploh viteze. Komitati ali grofije so se odpravljale in zopet so nastajale velike vojvodine. Ubogi in slabiji so sami se vdajali posvetni ali duhovni veliki gospodi, jemali so svoja prosta posestva od njih v feud, da so le varnejše živeli. Konečno je ljudstvo postalo sužno, in gospodovala sta 2 stanova: plemstvo in duhovstvo, pozneje se povzdignejo svobodna mesta, in vsi 3 so se imenovali državni stanovi. Feudalna sistema se ne samo na Nemškem, ampak več ali manj po vsi Evropi razširi, in vsled tega se je poprejšna ustava Karola velikega preuredila, Nemčija se je počasi obračala in končno obrnila v zavezno državo.

Kralji ob enem cesarji so imeli še zmirom dosti pravic, ker so, če tudi izvoljeni, vladali po načelu K. velikega vsled božje oblasti. Kristjanstvo, pravi Frd.

LISTEK.

Šentane krevse.

Humoreska po Gozzi*-ju sp. svobodno Fr. Zakrajski.

V nekem mestu na Jutrovem je živel stari kupec Abou Kasem Jambourifourt, mož, ki je imel denarja ko peska, palače i vrte, da malo kedo tako. Toda grd skopuh je bil, da ne koj takega. Njegova obleka, vsa izguljena i skrpana, nij je imela več zdrave nitice na sebi, kder bi bil najbistroumniši krojač se šivanko za njo prijel. Vsak berač, ko bi mu jo bil Kasem ponudil v dar, odrezal bi se mu bil: Lepa hvala, gospod, ali še nemara: Grdoba bogataška; Ti mene! Pojdi se solit ti i tvoje cape! Njegov turban, mojstersko delo iz debelega platna, je bil tako masten in umazan, da se nij dalo več uganiti, katere barve da je. Vendar prav čudež se le so bile njegove krevse, čevljarsk izdelak, kakoršnjega še nij videlo človeško oko. Na podplatih je strmela gosta baterija debelih žeblov in oglavi, iz samih krp sošiti, bili so predmet splošnega občudovanja. Še več. V desetih letih, kar so te glasovite krevse služile Kasema, skazali so uže vsi karpučarski mojstri svoj čevljarski talent in umetnost pri njih. Pa tudi ga nij bilo več, ki bi se bil še zdržnil teh častljivih relikvij. Nij čuda torej, ako so obračale ves pozor občinstva na-se.

*) Visoki pesnik Monti piše o tem zelo anhovitem grofu i pisatelji: „il più classico dei suoi contemporanei, e che può tener pronte a qual siasi più grazioso e coretto.“ I res, zlatnega v misli preveča ga v vseh izdelkih tako graciozna klasičnost, da se nij čuditi ako je rekel nek drug, sicer zelo oster kritik o njem: sono vaghi i suoi sermoni poetici ed eleganti e lucianesche le sue prose! Njegov humor je bistroun, fantazija i čuteče srce. Živel je me, 1713. in 1786. letom.

Zgodi se pa nekega dne, ko se je Kasem po trgu sprehajal, da mu ponudijo lep tovor dragega kristala. Pri tem je dobilek-si misli—; reče: mož beseda, i plača. Ne dolgo potem izve, da ima nek dišavar, ki je prišel skoro na nič, dokaj rožne vode na prodaj, edino še, kar je imel ta revež. Pri takih ljudeh, da le čujejo evenk računa človekoljubni naš Kasem-dobi se blago pod nič. Gre in ukupi-se ve, prav cenó: Ubogi dišavar se nij dolgo šketil, udal se je za malo. Ali kedo popiše Kasemovo veselje? To je kupčija, to! Kasem bi bil zdaj lahko povabil svoje prijat-pst! Kaj sem rekel? Tak skrčeneč i pa prijatli!-svoje znanee povabil na obed za to, da je tako dobro kupil. Kasem sklene pa na mestu gostije v kopolj iti. Tudi dobro.

Ali zdaj začne sam zlodej. Poslušajte! Ko se Kasem v kopalniku slači, prijde znanec-prijatelj ta sfižanec tako nij imel—, ki mu živo popisuje, kako da je s krevsami ljudem prišel v zobé. Vse pridene-govori uže o tvojih krevsah. Čas je menda, da si novih omisliš. Saj je uže dolgo, odgovori Kasem-kar mislim resno na to; pa kaj bi trosil denar? Le glej! Saj nijso res še tako hude. Še nekaj časa mislim ž njimi pokrevsati. Ljudem pa naj usta maši, komur ljubó. Po teh besedah se kar spravi v kopalnico.

Meju tem se pa zgodi, da prijde tudi sodnik kopat se, gospod, ki je užival visoko čast mej prebivalci one-ga mesta.

Ko se naš Kasem nakoplje, potegne jo koj v sobo, kder je bil svojo obleko pustil. Ali, oh! Obleko najde, krevs pa ne zagleda njegovo srdito oko. Išči, sla-taj, preobračaj, razmetavaj, proklinjaj: vse zastonj! Zdaj Kasem vse razbrska, ceba; prvič zamolklo, potem glasneje zdaja pa nori. Po tem pa vendar duha ukroti toliko, da se še enkrat udano ozre po sobi. Nič. O jeh-ta! Kasem stisne čeljusti, obstane na mestu trd kakor

milnik, ves vzburkan si očita: kaj za vseh vragov voljo mi je bilo tega treba, kaj? Pač jemenej novih stroškov! Proklinja kupčijo s kristalom, grozi se nad ubogim dišavarjem i nad njegovo rožno vodo. Vse-nadaljuje v strašnej ognjenici-vse zabrusim tija dol na ulice, kedar prijem domu (Bomo pa videli, da vsaka ne pade v blato.) O ve nesrečne krevse, o roka mu se ošušila, ki mi je to storil! Brez krevs-tako javda naš Kasem-bos moral bom razlagati, kako i kaj se je ž njimi godilo; po tem pa še plačati! Uh! Kasem se v strašnem razgibu zmakne od mesta, kder je stal ko vkopan; kar-o trikrat čudol-sreča njegov pogled nove lepe krevse v kotu. Nij moč popisati njegovega veselja; kajti zatrdno ima, da so dar onega znanca, kateri ga je bil tudi tako ostro prijel zastran starih krevs. O ti blaga duša ti! Devet-krat srečen bil samo zato na tem i onem svetul-vskli-kne ves radosten-i da se le ogne sitnih stroškov, ne promisli ni za hipec več; ampak šine z nogama kar vanju, ter naglo odide, kakor bi ga sršeni pikali. Tako hitro je pozabil starih i zvestih tovaršic!

Prijde pa tudi sodnik, da se obleče, v ravno taisto sobo, kder se je bil kakor bomo slišali, Kasem tako strašno ugledal; i ker ne najde svojih krevs, pretaknejo pa prerijejo njegovi sužnji vso šaro od konca do kraja. Nič ne najdejo, ko tiste umazane i strgane šlebedre, katerih je Kasem tako dolgo i zastonj iskal, zastran katerih je tako grozno jezil se i vil. Nu vi, ki ste moji ali si pač morete šekaj hujšega misliti? Čajtel! ker so namreč vsi ki so bili vpričo, koj spoznali Kasemove krevse, nij dvomila več živa duša na tem, da je svoje cape tukaj pustil, sodnika pa nesramno okradel. Srditi vrtarji se tedaj hitro spuste za njim, ter ga kot tatú zvezanega pred sodnika pritirajo, ki ga osorno sprejme, in, vzešči mu sé si-lo drage krevse z nog, v tamno ječo obsodi ob trdem-kruhu i plehkej vodi. Na! Zastonj se je sklicaval na

Walter, bilo je tistim časom veliko društvo, za katerega večno in posvetno dobro sta imela skrbeti papež z duhovsko, cesar s posvetno oblastjo in močjo, vzajemno se podpiraje.

Tako je imelo biti po teoriji, toda v praksi sta papež in cesar mnogokrat in strašno se kavsala, med seboj vojne imela, drugi drugemu veljavo in oblast podkopavala. Vendar je vsako stoletje imelo več ali manj krepkih vladarjev, ki so z železno pestjo železne čase brzali. Cesarje so volili velikaši brez ljudstva in od konca 13. stoletja le volilni knezi, katerih je bilo 7: nadškofi iz vladikov: Maine, Trier, Köln, potem dvorni knez (falegraf) renski, vojvoda saksonski, mejni grof Brandenburgski, nekaj časa vojvoda bavarski in pozneje na mesto njega, od kar so Habsburci imeli česko kruno, kralj česki.

Državna denarnica je prijemala le malo dohodkov, kar so nesele državna posestva, globe, konfiskacije, davštine od duhovskih posestev, in pozneje malo davkov, katere so pa morale dežele skladati. Zategadel so pa volili cesarje večinoma le velikaše, ki so imeli sami veliko domačo moč, ker brez nje je bilo pretežavno vladanje.

Pri vsem tem je centralna oblast in moč sploh pešala. Veliko plemstvo je namreč vsako priliko v svoj prid porabilo, da je svoje pravice povečevalo. Vrh tega so cesarji iz raznih vzrokov podeljevali svojim zvestim vazalom državne pravice, celo colnino prejemati, denarje kovati, darovali so jim, zastavljali so državna posestva, cele dežele, regije itd. in volilni knezi so pred volitvijo kandidatom za se odtrgavali to ali ono pravico na škodo države tudi ter so celo segali v eksekutivno oblast cesarjev. Tako je po malem prešla administracija središča v so dežele, v novič so nastale vojvodine in kneževine.

Enakomerno so državni stanovi vekšali svojo moč v državnih zborih. Velikaši, poprej le svetovalci, priporočili so si v teh zborih odločivno moč.

Tu so sklepali o skupnih postavah, novih naredbah, o važnih, pravnih vprašanjih, o podeljevanju prvih državnih služeb, ali o njih preureditvi. Odločevali so v preprih in bojih med velikaši in stanovi, dalje so sklepali o zunanjih zadevah, o vojni, miru, davkih in vojakihi, tudi o pregnanstvu iz države itd.

V zborni so morali prva stanova po navadi osebno, mesta po poslancih priti v od cesarja odločen kraj.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Tolminkeskega 30. junija 1875. (Izvirni dopis)

Namestnik baron Pino in deželni glavarja namestnik dr. Pajer sta nas obiskala 25. t. m. Povod temu nepričakovanemu prihodu so bili prepri zaradi šolskega poslopja v Tolminu, in zaradi nove črte skladovne ceste pri Bači. Znano vam je morda, da v prvič je bil o sklenjeno, da novo šolsko poslopje ima stati blizu cerkve. Na pritožbo 13 občinskih starešin se je ta sklep brez potrebnih tahtnih vzrokov kar na enkrat predrugačil in lepa hiša bi imela stati zunaj Tolmina v eni grapi na tako zvanih „Kozarščeh“. Nasprotna stranka je podala na to nujno pritožbo na namestništvo, v kateri napada osebno našega glavarja in njihove pajdše dokazavši da „Kozarščene“ vodi le slepa strast, da jim ne gre za to, da bi šolsko poslopje na najprimernejšem

prostoru stalo, ampak da bi pri tem le njih posebno namene dosegli. G. baron Pino in dr. Pajer spremljena od voditelja v obeh strank se podasta najpoprej na Kozaršče, da bi tamošnji prostor ogledala. — Ali o! o! ne enemu ne drugemu ni šlo v glavo, zakaj bi se imelo postaviti nar lepši poslopje tolminsko tako daleč zunaj trga in v tako čudno grapo. Potem sta se podala k cerkvi; tam se je obema še precej dopadlo. Vrnivša se sta pregledala še več drugih prostorov, kateri bi bili za to stvar primernejši, ker ležijo bolj v središču. Njih prevzvišenosti je menda prostor na Persoljevi Brajdi naj bolj dopal. To dokazuje, da stvar ni še dognana in da so se Kozarščeni prezgodaj veselili. — Pri tej priliki se je pa jasno pokazalo, kak razloček je med strankama. Med tem ko so se namreč „Cerkovniki“ mirno in dostojno obnašali in posebno poučarjali, da jim ni na tem, da bi nova hiša na prostoru pri cerkvi stala morala, ampak da se je ta prostor le za to odločil, ker se je zdelo, da ni primernejšega dobiti, da bi pa kaj radi videli, ako bi se za prihodni kiné tolminski kak še bolj primerni in bolj v središču ležeči prostor našel; so se „Kozarščeni“ kaj čudno vedli in na vsak način šolo na „Kozarščeh“ imeti hoteli, in ako bi tudi celi svet ta prostor za nar slabejši obsodil. Posebno se je odlikoval naš stari K. ktere se je v pričo njih prevzvišenosti obnašal, kakor da bi bil zbesnil, tako da ga je visoki gospod večkrat resno opominjati moral. Ali dragi g. K. saj ste sami krivi, če ste propali, zakaj niste odkritosrčno povedali namestniku pravi vzrok Vašega nasprotovanja.

Popoldné se je njih prevzvišenost g. namestnik v Cerkno odpeljal. Drugi dan so mu šli na proti naš glavni in dva uda cestnega odbora, ker so se imele pregledati prepirne črte skladovne ceste pri Bači. Visoki gospod se je hipoma za spodnjo ravnejšo črto odločil in toraj so naš glavni tukaj v drugič propali. Po obedu pri g. Kovačič-u pri Sv. Luciji se poda g. Baron spremljen od dveh gospodov pešcev. Selo, da bi tamošnjo novo črto skladovne ceste pregledal. G. Dr. Pajer pa je šel z vsemi drugimi gospodi čez modrejski klanec da bi se prepričal, ali se da tamkaj začasno kaj popraviti. — Uzrok temu pa je bilo to:

Pri zadnji seji cestnega odbora se je imelo namreč odločiti, kje se ima porabiti oni denar, ki je sedaj odboru na razpolaganje. Kar na enkrat izblekne naš glavni, da je nova črta čez Selo blizu velika neumnost, da on ne more zapopasti, zakaj se je to storilo, in predlaga, da bi bilo za tega del veliko boljše, ako bi se denar porabil v popraviljenju starega klanca čez Modrejece. To slišati so ostrmeli se vo, da vsi drugi udi odbora tem bolj pa, ker so morali to slišati iz ust c. kr. uradnika, kateri se predrzne grajati in prezirati od Njih Veličanstva uže zdavnaj potrjeno deželno postavo, vsled ktere se ima Modrejski klanec popolnoma opustiti in skladovna cesta od sv. Lucije čez Selo nadaljevati.

Drugi nd odbora je predlagal, naj se rajši denar v popraviljenju ceste od Bače do Sv. Lucije porabi, in to je obveljalo. Pri glasovanju ali se ima gorenja ali dolnja črta izdelati, je g. glavni se svojim glasom za Modrejece samec ostal. To ga je tako razkačilo, da je on, kakor gre govorica, pritožbo soper ta sklep uže ožil, ali prevaril se, je ker je g. namestnik kakor rečeno, odborov sklep popolnoma odobril. Vsemu temu vkljub ne miruje, on išče menda svojo lovoriko na modrejskem klanecu in vse kaže, da bi si rad tamkaj slavni spomin postavil; pa o tem bomo prihodnič obširnejše govorili.

sne krevse v njo, ter je zasuje. Ohladivši si tako svoje čmerno srce, povrne se domu vesel, da se je enkrat za vselej odkrižal prehencanih šlebeder.

Toda vrag škodoželjnosti nij bil še kraji se svojimi spletkami. Kaj se zgodi? Ko je Kasem na vrtu jama kopal, i posipaval, pripelje ti sam šent njegovega sosedu tija blizu, ki mu je bil uže od nekdaj nevoščljiv i hudo sovraž. Ko ta vidi, kako da Kasem zemljo prekopava, ne počaka, kar nič več; ampa gre naravnost k ondišnjemu namestniku, kojemu sporoči, da je Kasem na svojem vrtu iskopal velik zaklad. To je bilo več ko zadostij ker oni gospod, ki se je neizrečeno lakal po denarji, kasema precej pred se pokliče ter ga ostro izprašuje o najdenem i zdaj skritem zakladu grdo glede va-nj i žugaje mu pri vsaki besedi. Ko je pa Kasem, ker druga ni znal, vedno le eno in isto gonil, namreč, da je le svoje šlebedre zakopal na vrtu, se namestnik strašno hudo ujezi, i ga da v ječo odpeljati. Še le za veliko denarje se je Kasem rešil iz nje.

Bog prenesi, to je bilo pa vendar le preveč! Kasem je pihal ogenj, pa tudi kar v solnčni prah semlel bi bil te zlodjeve krevse. Kaj je pomagalo, kaj, da je poskusil z njimi potop i pokop. Lejte vi, mili ljudje! Menil je z trdnjo, da mu ne bodo več sitnostij nakopavale na glavo; prisegel bi bil stokrat ali pa še več, da se jih je enkrat odkrižal na vse vse večne čase, pa je. Da da, še več! Kako pač udano — čeravno nekaj nejevoljin; ali kedo bi se ne bil ujezil? Recite na! — utrpel je ponižavanja i takošnjo škodo pri sodniku; prenesel izgubiček pri tako dragej rožnej vodi, ki se mu je — Bogu bodi potoženo! — kar do kanca razlila na tla; prestal žalost, sramoto i strah, i le, da teh preklicanih nesrečnic nigdar več ne vidi. I vi mislite nemara, da je vse to kaj pomagalo? Kikel kokel! Da bi je pač črna kuga! Zdaj jim sam zlodej še celo v jami

Iz Cerknega (Izv. dop. 29. junija 1875. je bilo tukaj kmetijsko predavanje; hotel sem se prepričati, kako da predava gosp. Kuralt in kakovširo da je ljudstvo. Nu zadovoljen sem bil v vsakem obziru. Gospod prav dobro predava, 1½ uro je govoril o sadjoreji zanimivo, podučljivo in jasno. Uvod kratek, razprava brez nepotrebnega lišpa in brez praznih fraz, temveč vsa stvarna, sklep tudi primerno kratek; tedaj tako, kakor je treba pred ljudstvom govoriti.

Poslušalec je bilo 70, vsi so kaj pazljivo poslušali, in kedar je gospod Kuralt korenike, sesalke itd. na tablo risal, stopili so zadnji na klopi, da so dobro videli. Zdaj je le zeti, da bi tisti, ki so vse dobro razumeli, in ki imajo že vaje v cepenju, druge v praktičnem cepenju podučevali in z njimi vred drevesa cepili. Priporočam tudi bogatejšim kmetom, naj si zares nadijajo nove sušilnice po kazalu, ki jim ga je za zgled pustil gospod učitelj. Naj bi naši kmetje popustili tisto strašno nezaupanje in škodljivo nemarnost, poskušavajo naj po malem, in natanjčnej naj bodo pri vsaki poskušnji.

Dobro bi pa bilo, da ne bi gosp. Kuralt popustil, kar je tu in tam zasjal, to je, naj mu gosp. župan naznani, kedar hočejo nekateri kmetje cepiti, in takrat naj gre še enkrat gori, da se prepriča, ali cepijo dobro. Tako naj ogleda tudi trtorejo; i.t.d. kajti praktičen poduk, ta izda naj več.

Konečno prosim Cerkliane, naj napredujejo v vsakem obziru, in jim priporočam čitalnico in slovenščino v obče.

Iz Nabrezine 14. junija. (Izv. dop.) — Ker so moje sinočne sanje nekam prečudne, blagovolite je natisniti. Najde se morda kak Jožef, ki mi je razložil; a to mu zanaprej povem, da ga zato ne oblagodarim po kraljevsko. Sino se heneano daleč od tega. Sanjalo se mi je, da sem vsled malosrečnih špekulacij bolehal za dolgo-nosovsko boleznijo, kajti nos mi je neprenehom rasel, dokler ni bil cel meter dolg. Čas je bilo umreti in oporoko napisati. Zberó se žalostni prijatli: Jok, ihtenje, solze, pomilovanje. Komaj je potolažim, ter narečem na navlaščo zato pripravljeno oslovsko kožo sledeče: Želim, da se mi v rakev pridene debela palica iz gostih kraških gozdov. I pa zakaj? se začudijo vsi. Zato, da odpodim vse sitne literarne i politične mrčese — i tem, nadalje, želim i to je moja resna volja, da se mi v mrtvaškem listu pristavi naslov: Mirno zaspal, slavni vitez od dolzega nosa — Za Božjo voljo, vskliknejo prijatli, pa kaj si norec? Saj ravno zato, odgovorim mrzlo ter nadaljujem oporoko: i tem želim, naj se odslej uči po šolah, da je bil Diogenes največji norec na svetu, i ravno zato velik filozof. — O ti prekleščenik ti, zaupijejo nejevoljni, kaj te umirajočega Diogenes briga? Ker sem bil njegov ponižni učenec, odrežem se kratko — i tem naj se mi po smrti od marsikoga do tako neskečne dolgosti protege en nos odreže, natanko stehta, zlahkno pomazili, in v Filadelfiji izpostavi, da se morda kak Kinež vanj zaljubi i ga kot pravo esmo čudo ukupi. Za prevožnjo naj se napravi poseben parobrod, in vse to — na občinske stroške. Hahaha! zahehotajo prijatli. Ta je pa res lepa i kratka! Na občinske stroške! Lejte ga, kako še ukazuje! Pojdi se solit ti pa tvoj nos! — I tem, narekujem še dalje, naj se vse moje premoženje, ki obstaja samo in edino v smoli, preceni, vse dobro i slabo, kakor je, proda, i s tem zneskom naj se oblagodari tisti, ki bi se mi po smrti največ smijal. Pesniki naj so izvzeti, ker imajo uže tako obilo smole. I tem, naj se napravi spome-

ne daje mira. O pač res! Tam tam še le, kder so imele za zmir skrite ostati človeškemu očesu, so napredle najhujšo globo, kar jih je uže doživel, i najostudnišo sramoto pri gosposki. Kaj početi, kaj?

Toda bistra glava našega poškovovanca spet eno izduhta. Kasem gre, i roté se grozovinsko potisne krevse v mestni vodotok, ter se globoko oddahne. „Ant' niste od vraga — vpije ko jesihar — tam bote pač zgnjile, da bo enkrat mir pred vami!“

Tako je pa le Kasem mislil; ker veliko inace mu je bilo osojeno! Raca na vodi! porečete, ali ne bode še konec? Pomagaj, kedor je živ. Taka je le, pa poslušajte. Krevse, v vodo zabrušene, splavajo naravnost noter v glavno cev, katero skoro po polnem zamaše. Voda je torej zaostajala, in v mestu nastane veliko pomanjkanje. Če dalje več je gosposka v groznih skrbih, šunder, upitje, zbori, preiskovanja, kletve, tirjatve, žuganja, klici, stroški-obup, vse zastoj. Nij ga bilo, ki bi bil mogel le od daleč umeniti tako nakraten pomanjk. Vendar na vse zadnje i po mnogih dragih preiskavah izvelečjo delalci kot corpus delicti — Kasemove krevse! Pri tej priči je neso namestniku trdeči, da so bile one edini vzrok tolikim potroškom i homatijam. Zdaj je bil še le ogenj v strehi. Namestnik grozno zaropotá i raztogeteni biriči mislite si le, privedejo Kasema na novo pred-nj, ki bi bil od zlate lakote zlatega slona požrl. Nič nj vzdalo, da se je Kasem klanjal pred njim ves osupel kakor čuk na palici; nič, da je trdil svojo nedolžnost, kretal se ko neumen, rotíl se i prosil usmiljenja, kakor bi na samih britvah sedel: Namestnik ga nij imel blazega ušesa. Obsojen je bil v povrnilo vseh potroškov, vrhu tega pa ima še plačati globo, veliko večjo od prve. Da bi pa živa duša ne očitala, da si je sodnik po krivičnem kaj pridržal od Kasema, po-

svojo nedolžnost; ker če nij molčal, še na podplate je dobil. Treba mošnjo odpreti, da se reši srditih kremplev. Ker je pa bil na glasu kot velik bogataš i še večji skupuh, zasoli mu sodnik čorbo, ker ga je neznan-ski veselilo, da je tako z lepo dobil stiskaveca enkrat v pest, ter mu naredi kaj velik račun. Od žalosti, da je zalezec zared krevs v toliko škodo, sklene Kasem strašno maščevanje nad njimi, i komaj prišedši na dom, z neko slovesno jezo zabrusi je v reko, ki je šumela ravno pod okni njegove hiše. „Proklete! — tako zakriči še v divjem srdu za njimi-ne bote me več jezile!“ A kako zelo se je motil.

Nekaj dni potem zgodi se namreč, da potegnejo pa ribiči, ki so pri kasemovej hiši ribali, kaj težko mrežo iz vode v pričakovanji obilne lovi. Pa kaka jeza je popade, ko na mestu pričakovanih rib le grde Kasemove krevse najdejo v mreži. To da še veliko več se raztogetó, ko zagledajo v njej še mnogo predirkov, tako nevsmiljeno zvrtnih od žebler preklesčenih krevs. Bes te plantaj, to jim je zadosti. Uježivši se na moč nad Kasemom i nad njegovimi šlebedrami, ki so se bile do sitga napile v reki, zabrusijo mu je kar v hišo skozi odprto okno, kder ubijo i povesnejo z njimi vse sklenice po vrsti, mu tako z velikimi ropotom zlijo vso rožno vodo na tla. Kasem, ki je ravno ves zamišljen štel poneze na mizi, vsled grozovitnega žvenketa kvišku poskoči; i ko vidi, kako i kaj, i spozna v svoje veliko začudenje nesrečne krevse, sklesne, svoji roki, nad glavo, kder so mu lasje uže stali po konci, pogleda v krevse ljudski ludožerec, zaškerpentí se zobmi, da mu čeljusti pokajo ter zakriči: O stokrat proklete bile! Ali vas ne bo enkrat konec? Ne, ako niste samega hudimana, nimate mi več v škodo zahajati! — Izreče, zgrabi je krčevito, popade motiko, ter hajdi na vrt, skopa tam globoko jama, z raznimi kletvicami poti-

nik, na njem naj so na eni strani podobe mojih ljubeznivih neprijateljev, na drugi pa proti njim obrnena in v figo sključena, pest, spodej podpis:

„Nji bal se nič, tud zdaj ne laže:

Glej, še po smrti—fige kaže!“

To ne gre, ne, ne gre, oglaš se prijatli, kaj bo vruga ta kratki epigram? I jaz na to: Še krajši bo tisti, kadar umrjem. Toda veste kaj, ker vam, pasja noga, nič nij po godu, pa vi umrite na mestu mene, pa bo. Prijatli pobesijo usta na ta dictum acerbum. Zdaj pristopi mlad genius z gorečo baklo po koncu, i mi prijde do zgleda; pripotuhli se pa tudi k mojim nogam, kot persona publica, okajeni sikofant, sam hu—hu—hu. —Presneto grd je ta črni boter, si mislim, kaj bo? Genius mi pa našepče: Sično, saj boš le enkrat umrl. Ravno zato, odgovorim mu, žali me nekaj: ko bi vedel, da imam še desetkrat umreti, bi še vesel dostal ta slavni experiment. Na to on: Ne šali se, ampak vse izveleči, kar si dobrega učinil. I jaz, popraskaviš se za ušesom in vzdihniš: Veš, dečko, presneto malo bom izvlekel. Proti ernemu pa: Blagorodni gospod, če imate kaj povedati, pa povejte brž. Ves čas svojega življenja sem imel smolo, smola mi gori dans celo pri glavi, toda ne bo dolgo, podvizajte. Po vašem teintu soditi, niste ni Kavkazec ni lipov bog. On na to: Vsakako moraš z meno, pa imam naročeno, da smeš pogoje staviti. Odgovorim mu jaz: Vaše blagorodje mi ne bo zamerilo, ako rečem, da se težko ločim od tega sveta, i Schiller (morda ga je vaša vzvišenost kedaj prebrala, ali vam je Franc Moor, ki je gotovo v vašem kraljestvu interniran, kaj o njem povedal?) i Schiller, ki pravi: „Najviše nij blago življenja dar“ je po jasnih juridičnih pojmih grozno neresnico izrekel. Ta šepasta misel se žlahata z onimi žalibog uže bivšimi principi, ki so uže bili na grobeh krvavih nesrečnikov ad absurdum ilustrirani, nadalje, ona pripušča i pozivlje naravnost v samomor i poboj, i... Kaj ste literat? segne mi črni Kljukec v besedo vseh začuden, i stegne obraz. Jaz: Zakvakala je moja pohlevna malota res kašenkrat v literanej republiki, to je res. Hm, nadaljuje osmojenec, s takimi ljudmi je pa res uže nekaj težavno tam doli. Pa apropos, vi kritikujete Schiller-ja, i vendar je ženij osupnil ves svet. Jaz odvrnem: Da je velik, je res; a tudi na solnei nij vse čisto. Iako spisal sem mnogo misli o V. Tell-u. Ko bi še živel, spravi bi je bil v obširno razpravo. Veliko rezonovanja v tej sicer klasični pesmi je čistogladko, neresničenega i napačnega. To bi se lahko dokazalo posebno pri Gessner-jevem umoru, kder ga opravičuje. Dokazovanja, ki nimajo, tako rekši, še srajce tako zvane poetične relativne resničnosti. I tako stavi moja malenkost ukljub vsem onim, ki Tell-a kot prvo njegovo delo razglašajo, trilogijo o Wallensteinu visoko nad Tellom. Pri teh mojih besedah kihne kakor v potrjenje peklensček. Tedaj: Probatum est. Nadaljujem: Petrolje mojega življenja pohaja, torej, gospod, dejva pomeniva se na hitrem. Kaj bi prav za prav radi? Majhin izpit boste prestali, odgovori vraniko, predno pojdeva. Prosim pa, rečem jaz, ne s polahčicami. Ta surogat se mi nič kaj ne dopada. Tedaj pozor, opomni me. On: Kaj bi najraje videl? Jaz: Da bi vas ne videl. — On: Naštetje mi nekatere posebne kamne. Jaz: Kamen modrosti, kamen spotikljeja. On: Kateri razloček je med njima? Jaz: Da se kamen modrosti išče, i nikdar ne najde, kamen spotikljeja se pa ne išče, pa zmirom najde. On: Kaj imava midva skupnega? Jaz: Morje! On: Kako? Jaz: Jaz sem Pri-

vrne mu po odštetem denarji prav zvesto še toliko znamenite krevse.

Jojš, kako je Kasema neizrečeno grizlo pa zvijalo kakor oni peklensček, ki se je moral kopati v blagoslovljeni vodi, psiče i zvizda doma, klamoteri okrog ko vedomec ter razsaja kakor duh ropotavs, loputa z vratmi — godrnja, zdaja, proklinja. O kako preklešeni stroški, to!... Ali skoro še največ ga nadleguje misel na krevse, s katerimi se vidi spet oblagodarjenega. „Stokrat nesrečne cape zarohni zdaj proti njim kedaj mi bote“ nehale delati i škodo i sramoto? V ogenj z vami! Ant' mi ne poskočite ko feniks iz svojega pepela. Zgoreti imate!“

Ker so se pa bile vode navzele, dene je Kasem sušit na streho.

Ali toliko zoprna osoda nij še sklenila svojih zvijač. Sosedov pes, igrav i nagajiv spak, kolikor ga je le bilo, ugledavši slavne krevse, zaleti se va-nje s pogumnim skokom, poigra nekoliko z njimi, predere je pa premikasti s srditim zobom, ter je bacne na vse zadnje iznad strehe tija doli na ulice, kder prilete ravno mimoidočeji ženi na glavo. Na naglem prejeti strah in udarec pa storita, da nesrečnica nevarno zbolí. Njen mož, ne bodi len, gre s krevsami k sodniku Kasema tožit. Kasem prijavda, sodnik pa zaropota: „Hudičeve krevse, treba plačati!“ Kasem mora spet v mošnjo. Nazadnje Kasem vés v joku, da se sodniku smili, zavpije: Slavni sodnik, sreča se vam umnožila kakor zvezde na nebu, dejte razglasite za Božjo voljo, ker sem prišel zavoljo teh krevs skoro ob premoženje, da, če bi te neukončljivke zašle še v kako škodo, odpovedal sem se glede na nje vsem dolžnostim. Sodnik je to storil, Kasem pa sklenil zatrdno, da starih krevs nigdar več v svoji hiši ne trpi. Velika škoda še le ga je zmodrila.

morec, vi ste, kakor vidim, za morec. On: Koliko ja pa razločka med nama? Jaz: Za celo morje, ki je med nama. On: Kde je meja Slovenci največ soli? Jaz: Gotovo na Primorskem! — Bene, pristavi čemer-no, rešen! Ali nij tako, pristavim jaz. Gospod, kde ste se šolali? Ali znate latinski? Brrr! odgovori on, i videlo se je, da ga mrzlca trese, to je tisti jezik, v katerem se maša bere. Jaz: Si Romae es, Romano vito more, gospod, bolje spoštljivo govorite. Nu pa lejte no, če se ne motim, ste vi rodod hudí. On: Vi ste rekel. Jaz: Ali je pa med hudiči kaj pravice? On: Kako neumno uprašanje! (sicer ne zamerite, jaz sem odkritosrčen.) Jaz: Veseli me vaša izjava, na vsak način bo to hudičevska pravica. Nu pa, imate tudi nadzornikov? On: Lejte ga, kako je zarobljen! Imamo, imamo! Jaz: Predno umrjem, zvedel bi rad, kako bi z nadzornikom ravnali, ki bi prišel, pozvan od učiteljevih nasprotnikov, reveža učitelja na deželi nadzorovat, še bolje revež na duhu kot on, ki bi potem šel, jel i pil na občinske stroške, učitelja pa pustil, i se ravno tako na občinske stroške odpeljal? On: To bi bilo strašno, mi bi takega koj odstavili.

(Konec prihodnjih.)

Iz Nabrežine 22. jun. (Izv. dop.) Trije so, na katere leta menenje glede novega župana. Denimo je po alfabetu, da ne bo zamera: M. Čaharija, Matija Pertot i Jožef Tance, drugi odbornik, tretji podžupan. Vsi trije vrli narodnjaci i pridni gospodarji. Poslednja dva pa še posebej slov. časništvo podpirata, i drugi celó kot samouk dobro dopisuje, kolikor sem za gotovo čul. Ker dosedajni prevrli župan noče pa noče več, so gori imenovani vredni kandidati priporočevanja tudi vredni. Ne zamerite, pozabil sem; še eden je (presneta moja nemarnost da mojih spisov ne prepisujem i popravljam) to je naš vrli Fran Nemeš, Stajere rodod, Slovenec pravega kor'ona i podpiratelj časopisa. Tedaj štirje so, tako popravljam. Izmed štirih tako spretnih mož bote pač vi Nabrežinci, ki dobrih rib, lovite, enega izbrali! Pa le glejte, da bo pravi narodnjak i pravi avstrijski državlján. Srečno!

Trst 28. junija. Izv. dop. Kakor mi je pošten društvenik „Edinosti“ pravil, je tudi na to mlado, ko-rektno, postavno društvo vlada začela pikro gledati. V obeh „Pressah“ je mozelcelj v prvi vrsti kruhoborec brez poštenja, kteri za nove tudi vrlo svoje rojake, Čahe v časopisih na vislice vesi, društvo Edinost s pripomočjo druge osebe perfidno napadal in lagal po svetu, kakor bi v okolici živeli sami puntarji, kateri vladi preglavico delajo ter nadlegujejo urade z nepravilnimi prenapetimi prošnjami. Podtikuje okoličanom zvezo z Dalmatinci in bog ve vse kaj sluti taki pritepenec tam gori v oblakih.

Videlo se je na prvi mah, da je dopis bil uže prej skovan predno ja bil zbor na Proseku, ker je po vabilnem listku, katerega mu je dal zvesti prijatelj, a renegat lastnega naroda, da je po tem (alla buona) kvasil in trobil Nemeš o brezuspešnosti občnega zbora itd. Nazadnje se je zakadil še v poštenjaka g. Nabergerja, da se pri njemu shajajo kmetje in da se tam vedno kujejo razni naklepi in nevarne reči. H koncu tudi pripoveduje, da se po okolici zdaj bolj slovenske barve in znamenja vidijo in iz vseh teh dat si domišljjuje panslavizem, proti kteremu imajo Nemeš tak strah posebno dopisnik „Presse“ in njegovi ničavi pajdaši, kteri za nove vse storé, naj bo ostudna laž, ali delo špiceljna, toda gotovo smo pri svojih sorojakih od takih kruhoborcev po njih pisavi bolj v časti povzdignjeni, ker si vsak pošten človek mora reč le narobe misliti. Tudi mi je zagotovil pošten okoličan, da se policiji zdi društvo nevarno; začela ga je preganjati, kajti nek dekret, katerega je podpredsednik v roke dobil, zabranjuje zboro po okolici, akoravno člen tretji društvenih pravil jasno govori o pravici zborovati v društveni dvorani, ali po raznih krajih okolice. Ne vem ali sl. policija ne zna prečitati društvenih pravil, ali pa hoče c. k. namestništvo to zabraniti, kar je dovolilo in nas sopet pritiskati; vsakako pa je reč zmedena in tudi neveljavna, ker se bo društvo strogo po pravilih ravnalo, katara so potrjena od c. k. namestnika in za dobro spoznana. — Tudi vmazani list (šmirblat) „Cittadino“ vpije po svoji stari navadi nad Slovence ter pohvali Nemeš, da udrihajo po nas, rekoč, da vendar enkrat pri-poznajo, da „Slovenci le nesk. v mej okolico in mestom delajo, da le v Ljubljano gledajo in da so le nekateri, kteri ščujejo naše dobre okoličane na mestjane. Razumi se, da bi Lah i peščica privandranih Nemešev, ktere vlada podpira, radi nas politično vničili, a to ni tako, saj nismo več v trdnem spanju, zavedamo se in se bomo od dne do dne več; vaše ščuvanje na nas, nam je le opomin k večji pridnosti k večjemu narodnemu gibanju, da bolj živahno nevedne dramimo in njih opozorimo na državljanske pravice, ktere vsak vživati more, naj bo prosti kmet ali plemenitaš.

Sanje vaše so prazne, mi hočemo vedno zvesti Avstrijanci in čversti Slovenci ostati ter toliko časa delati, da postane narod omikan, izobražen in svoboden.

Tudi v Trstu se ponavljajo pogostoma samomori, ni tedna, da bi se ne čitalo v lokalnih stvarih tržaskih listov od obešenja, ustreljenja itd.

Strupa se naši tržačani boje; morda zato, ker so bolj boječi kot dunajčani, tam se pa uže vsaka dekla zastrupi s ciankalijem, če jo je Vencelček pusil.

Naša škerbava tetka „Triesterca“ je prešli teden prinesla uvodni članek o Jugoslaviji, a nij mogla skriti straha, s katerim jo navdaja slovanstvo od Balkana do Triglava; z žalostjo pritrđi, da bo splamteló na jugu in svetuje vladi, naj kolikor mogoče reč zatira, toda ko bo reč zrela, ne bo jo zadrževalo nobeno nasilstvo, nobena moč. Na jugu solnce vstaja!

Z Dunaja, 28. junija. (Izv. dop.) Noviški dopisnik iz Gorice ima v časih prav originalne misli. „Vreme je prva“, pravi, in zakaj bi tudi jaz, njegov učenec, ne poprijel se pri dopisovanji njegovega nauka? Vsaj uže tako nij druge zanimive vesti, katero bi Vam mogel z Dunaja poročati, Vreme tedaj, hvala bogu, se je danes nekoliko poboljšalo. Mej tednom smo imeli v senci po 84 stopinj R. pomagala nij ne voda ne solčnik, kajti tudi poslednji je bil brez vsake koristi. Še celo maestro Verdi, ki je vajen pač italijanskih solčnih žarkov, je tožil čez to neizmerno vročino. Danes v nedeljo pa imamo tak hlad, da se jesenska suknja prav dobro prilega. Tako vreme bi meščanom najboljše ugajalo, ko bi tudi le kmota veselilo. A ta potrebuje baš sedaj „solnce gorkega in dežja potrebnega“, kakor pravi cerkvena posen. H do vreme je po dnevnisopariči tudi kaj navadno; v minulem tednu je strela več hiš v dunajski okolici in mestu zadela. Človeškim bitjem tudi nij prizanesla.

Razen vremena je denar tudi ena glavnih zadev na tem božjem svetu. Doživeli smo na Dunaji nekaj novih falimentov. Jasen dokaz pravega ubožstva je pa pismo necega brivca, v katerem sodniji poroča, da ne more k obravnavi prijeti, ker nijma obuvale. Naj pride zraven ubožstva na nas še kaka kuga, kakor so uže mislili, da se je kolera prikazala, kar se pa nij obistinitilo, po tem je pač vse eno, i! s traljajo s Kiappovimi ali Uchatjevimi kanoni.

Vse mostna gledišča so zaprta, kakor po navadno po letu, razen Karlovega, v katerem še vadno elefant glavno vlogo igra ter dunajskemu občinstvu zabavlja. V dvornem gledišči bodemo k letu nekaj novega doživeli. Tu hočejo predstavljati starogrško Sofoklejevo tragedijo z Mendelssohnovo godbo. Radovedni smo, kako se bodo ti staroklasični proizvodi obnesli in kako ugajali modernemu občinstvu, ki stari vek in njegove običaje le po imenu pozna. Radovednost bode menda tudi tukaj svojo nalogo dobro rešila.

V tvorek napravita slov. beseda in pevsko društvo skupen izlet čez Dornbach v dunajski gozd. Shodi in izleti teh društev so navadno kaj zanimivi.

Kakor se nam tukaj dozdeva, iz novih slovenskih listov ne bo nič. In to je prav! Podpijajte raji staro liste, nego da bi nove uscanovili, ki bi ob dnevnem mraku uže izginili. H koncu Vas moram opozoriti, ali niste čitali v dunajskih listih telegramov in dopisov o skrivni, panslavistični agitaciji na Primorskem, posebno v tržaški okolici? — Je li to istina? !*)

Poročilo

ob občnem zboru pol. društ. „Edinost“ za tržaško okoli-co na Proseku 20. junija.

Nazoči: podpredsednik Nadlišček, tajnik Dolinar, odborniki Naberger, Trobec, Sanein, Purič, Ger-lanc, vladni komisar Vidic. i podpredsednik pozdravi zbrano množico ter v kratkem govoru odpre zborov-anje; tajnik prebere zapisnik zadnjega občnega zbora, po-tem prebere pismo deželnega poslance, dr. Muha v kte-rem naznanja občnemu zboru, da mestni zbor sloven-skim poslancem in sploh Slovincem vsako prošnjo od-bije in da on misli odstopiti iz mestnega zbora, ter po-ložiti svoj mandat.

Naberger: V tem obziru omenim to le: Morda kdo ni razumil pisma; on je poslal namreč ta list, da svojim volilec naznani, da se odpove poslanstvu, ako njegovi volilci in društvo njegov predlog potrdijo. Društvo obža-luje korak g. Muhe, gotovo želi, da na svojem mestu ostane. Podpredsednik vpraša, če zbor odobruje odstop dr. Muhe. Enoglasno bilo je sklenjeno, da naj ostane na svojem mestu.

O II. točki govori Naberger blizo tako-le: Po sklepu občnega zbora političnega društva „Edi-nost“ v Rojanu bil je voljen odsek, kteri je pretresal in se večkrat snidil, da poroča o zadevi časnika; iz tega odseka se je zopet volil en ožji odsek, kteri je imel na-logo pripraviti vse, za izdajo časnika potrebno. Ožji od-sek je res svojo nalogo s trudom izvršil. Pa vsaka reč prenačljena ni dobra, tako smo se tudi v tem prenačlili. Ker pa se je danes tu sklical zbor, da to stvar sklene in odobri, nam je eden najiskrenjših goriških rodolju-bov pisal pismo, v kterem nam svoje mnenje razodeva in nam gorko na srce polaga, še v dvanaesti uri se pre-misliti in se združiti se „Sočo.“ Prosi g. Pipana naj pre-

*) To agitacijo vohajo le ustavoverci in njihovi zavezniki Lahoni; oni nas namreč sumničijo pri vladi, ker se jim zdi, da nas vlada še premalo zatira. — Tem ljudem bi bilo prav, ko bi vlada vsacega Slovenca odrla na meh. Ured.

čita dotično pismo. Pipan: Predno preberem pismo dovolite mi, da nekaj o časniku omenim. Bil sem voljen v odsek in bil sem v prvi seji istega mnenja, kakor sem zdaj, ker pa se je volil oži odsek, sem jaz tudi še povdarjal idejo združenja z „Sočo“; zdaj pa bomo slišali, kaj nam vrli goriški rodoljub piše (bere pismo).

Nabergoj: Kakor ste slišali tu iz privatnega pisma iz Gorice, ne more se dvomiti, da rodoljub ne govori iz čistega srca, kajti on se vedno za narod pogumno bori. Če se pomisli, kako težko je list izdajati in koliko duševnih in materialnih moči potrebuje stvar, je res človeku nekako tesno pri srcu. Mi Slovenci imamo res preveč časnikov in še le toliko podpiramo, da životarijo; jaz dobro vem, kako stojimo z našimi listi; zatoorej jaz predlagam, da bi se volil en odsek, kateri bi imel stopiti v dogovore z „Sočinem“ uredništvom in naj bi se odstopilo od lastnega lista.

Trobec: V tej zadevi je uže reč tako razglašena in imamo uže naročnino od nekterih naročnikov ter smo naznanili državnem pravdnistvu in policiji, kakor tudi smo prosili pošto vodstvo za dovoljenje časnikarskega koleka. Jaz sem zato, ker smo vže vse priprave naredili, da se izdaja pol leta časnik v Trstu in ako ne bi to šlo, po tem z zedinimo z „Sočo“. Naznanili smo po časnikih, kedar da bi na svitlo prišel časnik in smo mnogo naročnina uže prejeli, kaj hočemo zdaj imeti ljudi za norce. Naši kmetje ne bojo nikoli toliko zapužnja v „Sočo“ imeli, ko pa bi bilo to pri domačem listu; toraj predlagam, naj ostane zdaj pri domačem časniku pol leta, in če bi ne šlo s tem, bo v novem letu „Soča“ naš organ in mi se bomo lahko proti našemu društvenikom izjavili: storili smo po vaši volji vse, kar ste zahtevali, da ne gre, ste krivi sami.

Pipan: Potem ko sem vam čital list, bom zdaj tudi še obširnejši govoril in vam povedal, da je bil poseben odsek imenovan, pri kateremu sem tudi jaz bil, kateri je imel vse reči pretehtati in odločiti, da poroča občenemu zboru. Nov časnik izdajati je v Trstu pri sedajšnjih razmerah težko; duševne in materialne moči so skromne, a pred vsem tem moramo le zedinjenje pred očmi imeti, ktere ga tudi želimo, kajti kakor se sliši da se na Goriškem dela za spravo, treba je, da se tudi mi tržaški Slovenci z Goriško v skupnih interesih zedinimo. Zdaj pa imamo tu dva predloga, in ker bi se reč mnogo zakasnila, bi bilo dobro, da bi ne čakali prihodnjega občnega zbora, kateri bo še le čez štiri tedne; mi smo danes tukaj; toraj denes lahko sklenemo, ali obvelja predlog g. Nabergoja, ali pa g. Trobea.

Jaz pa sem zato, da bi v Trstu imeli odsek za vredništvo našega dela, kateri bi poročal v „Sočo“; ako pa bi bolj krepka stvar postala, pa naj bi se „Soča“ v Trst preselila, ali pa bi izdajali v Trstu svoj časnik.

Predloga prideta na glasovanje in ja bil Nabergojev predlog z večino sprejet.

Nabergoj: Da ne bo vedno treba voliti odsekov, naj ostane stari odsek v veljavi in on naj poroča zboru, brez da se zato občni zbor skliče. Je odobreno.

Sancin: Skladam se popolnoma s predlogom g. Pipanovim, prej poskusiti „Sočo“, potem še le z svojim listom.

Trobec: Jaz nisem nasproten Soči, ali ponavljam še enkrat, da bi bilo bolje, da bi mi svoj list izdajali.

Pipan: Soča izhaja vsaki teden, ter ima tudi „Kmetovalca“ v prilogi, kar je velik korist za našega kmeta ako pazljivo bere. Eni zopet pravijo: „Soča“ se ne širi: Tega smo krivi sami, ker ne sežemo obilno po njej, pa društvo „Edinost“ bo naročilo toliko iztisov, da bo vsaki ud časnik dobil, ali če ne vsaki, vsaj bolj vneti bralci, kateri umejo čitati: jez predlagam, naj odsek z odborom veljavno sklepa z Sočnem urednikom zaradi združenja.

Sancin: Ako bi bil tukaj urednik, bi se lahko precej z njim pogodilo tudi zaradi programa, da bi namreč v Soči prevladala mirna pisava.

Pipan: „Soča“ je zdaj tako mirno pisana, da se ji ne more nič očitati, in ker je upati, da se goriška časnika zedinita, tako je tudi naša dolžnost, združite se in pomagati krepiti celokupnost.

Trobec: Jaz se sklicujem na svojo prejšnjo izjavo in dostavim, da bi se oni morali z nami pogoditi.

Piscane: Jaz mislem, da bi se glasovalo in predlagam konec debate.

Podpredsednik Nadlišek: Zdaj dam na glasovanje predlog g. Pipana, kateri se glasi: naj odsek z odborom vred veljavno sklepa pogodbo z Sočnim urednikom zaradi združenja Edinosti z „Sočo“. Z večino sprejet. V sled tega pade Trobecov predlog.

(Konec prih.)

Politični pregled.

CESAR FERDINAND dobrotljivi je umrl 29. junija v Pragi.

Naš cesar in ruski car sta se snidla v Egerju na Češkem; naš cesar je ruskega cara prav po bratovsko sprejel in ga spremljal do meje.—Oba cesarja sta bila brez vsacega diplomatskega spretnosti; to pa ima toliko večjo važnost, ker ne izključuj, gočnosti, da sta se Cesarja pogovarjala o najvažnej-

stvah, katerih morda še sedajni ministri ne smejo poznati.—Naj se tolažijo ustavoverni listi, kakor se hočejo; vse kaže na to, da naš cesar in sploh naš dvor spoznava prave prijatelje Avstrije, mej katerimi nij bil in ne bo nikoli Bismark pa njegovi malikovalci, katerih je v Avstriji prav mnogo.—Pri odprtvi realke v Olomuču je minister Stremajer povdarjal, da je treba izgojevati dobrih Avstrijanov.—Kaj tako slabo stoji s patriotizmom pod ustavovernim ministerstvom, da ga je treba javno priporočati? Slabo znamenje to!—

Grško-orientalska sinoda (cerkvena skupčina) za Dalmacijo in Bukovino je imela te dni na Dunaji sejo.—Čudno se bo zdelo vsakemu, kako imajo severni bukovinski in dalmatinski staroverci skupni cerkveni zbor, mej tem ko imajo dalmatinski staroverci svoje verske in narodne brate prav blizo, na Hrvatskem in Srbskem.—Čudno, pa resnično je to, da Dalmatinci imajo svojega metropolita v Černovicah.—Iz tega se vidi, da je na svetu vse mogoče!—

Delalci v Brnu še zmerom strikajo; a policija jih preganja in fabrikanti se nočejo vdati povikšanju dnin.—

Cis-in translajtanski ministri se zdaj na Dunaji pogovarjajo zaradi nove colne pogodbe mej Ogrsko in Avstrijo. Ogrbi bi radi dobili „extrawurst“; naši ministri pa so dosedaj še popolnoma zapeti; morda sò celo v zadregi.—Kam pa pride Avstrija, če bo vedno morala plačevati za Ogrske honvedske in druge eksperimente.—Nemški listi posebno pa „N. Fr. Presse“ in „Triesterca“ še zmerom vlado ščuvajo na Jugoslovane. Kaj nek se nas ti ljudje tako strahno bojè? — Jih li teži slaba vest? „Neboj se brate“!

Na Francoskem je bila v nekaterih južnih departementih velika povodenj.—Predsednik Mac Mahon sam je odpotoval v Toulouse in se seboj nesel 100,000 frankov podpore za nesrečneže.—Zopet je Gambetta govoril pri Hochebanketu v Versailles-u in sicer tako mirno in spravedljivo, da ga vse občuduje; on je povdarjal konservativno republiko, katera bode menda na Francoskem kmalo popolnoma zmagala.

Na Bavarskem bode pri volitvi gotovo zmagala patriotična stranka, ki je izdala Bismarku popolnoma protiven program.—

V Siciliji močno vrè; ker se tam preveč širi ro-

parstvo in zarota, jepredložila italijanska vlada parlamentu postavo, da se Sicilijo dene v obsedni stan, proti temu protestujejo Sicilijanci, vlada pa na tihem pošilja vojake v Sicilijo, ker se boji hudega punta.

Mej Persijo in Turško je nastal prepri zaradi mej.—Tuji diplomati bodo sopet posredovali, da se mir ohrani.—

Razne vesti.

(Velikanska nesreča) zgodila se je te dni v Buda-Pešti; huda nevihta, vihar, toča in strašna več ur trajajoča ploha je celo mesto denila pod vodo; več kot 200 ljudi je vtonilo; nekoliko hiš s je pogreznilo in 100 hiš so morali zapustiti prebivalci, ker preti nevarnost, da se zgrudijo. Tudi železnica blizu Bude je močno poškodovana in zveza mej Bude in Pešto je za več časa pretrgana.—Letos se nesreča dan za dnevom množijo; nevihte pa so povsod.

(Strelna ubila.) Sredo popoldne je bila huda nevihta; grmelo i treskalo je, pa dež je bil, kakor bi se bili oblaki vtergali. V bližnjem St. Petru je stal hlapec trgovca Vilata na vratih, ko je treskalo, strela udari in ubogi revež se zgrudi mrtev na tla. Uže mnogokrat smo priporočevali, da nij varno pri slabem vremenu na durih ali pod drevjem stati.

(Detomor.) Iz Bukovice se nam piše. Ta dni so šli cigani skozi našo dolino, kmet sedši na polji zapazi pri nekem grmu stokajočo ciganko, vpraša jo, kaj ji je, na kar mu odgovori da ji je slabo. Vračaje se domov pove stvar ženi, podasta se na dotičen kraj in zapazita na mestu, kjer je ciganka stokala v grmu z ruto zadušeno novorojeno dete. Naznanila sta ta strašni čin županu in ta okrajni sodniji.

(Tatvina.) V Brzovlaku pri Vogrskem so nepoznani tatovi ukrali v hiši kmeta, mej tem ko je bil na polji, 49 gold. To je uže tretja tatvina v Prvaški občini.—

(Predilska železnica.) Te dni je došlo iz Dunaja 20 inženirjev da premirijo črto mej Bovecem in Trevižom. Morda se bode vendar enkrat naša dolga nada izpolnila.

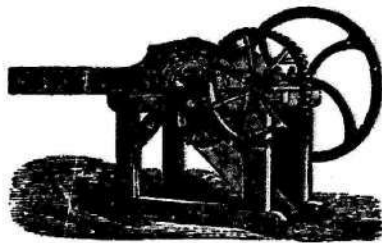
(za Kviškoga) se nam piše, da je treščilo v dimnik Miha Lenardiča baš ko je na ognjišči sedel; omamilo ga je tako, da leži v smrtni nevarnosti. Jako nas je veselila vest, da je čast. g. Janez Kumar od Njih Vel. imenovan za častnega kanonika. Vsled tega smo napravili na njegovem domu baklado z godbo njemu na čast. Veseli se nadjamo od blagega gospoda čestitega sorojaka kakšne majhne pomoči.

VOJSKE

sicer še ne bo tako brz, pač pa se nam že bliža čas žetve in mlatve.

Mlatiči bodo dragi, to je gotovo, in se bodo vrh tega težko dobivali, žita pa bo, kakor kaže, mnogo, in ker se samo ne omlati, treba priskrbeti si že za časa drugih pripomočkov. Taki pripomočki so

ročne mlatilnice na cveke,

pri katerih ima troje, k večemu čvetero ljudi možkih ali žensk, opraviti, in katerih na vsaka dan 30 do 40 mernikov žita namlati. Pri tem je zrnje že očiščeno plev, klasje do zadnjega zrnja omlačeno.

Teh mlatilnic je bilo lansko leto mnogo prodanih in kupci jih na vso moč hvallijo. Goniti in rabiti jih je prav lahko.

Lansko leto so se prodajale po 132 gld. 50 kr., letos pa je cena znižana na 115 gld. v Ljubljani.

Zato mislimo, da ne bo noben količkaj veči posestnik zamudil napraviti si tako koristno mlatilnico; če pa je eden sam ne zmore, naj si jo napravijo po dva, trije, štirje, tudi cele vasi ali občine skup. Da se že v enem letu splača, to je iz vsega tega gotovo vsakemu jasno. Dajó se tudi za plačo v obrokih

Vsi drugi poljski in kmetijski stroji se lahko dobé, ako se naroče.

Zaloga ročnih mlatilnic v Ljubljani je pri

Jož. Debeven,
v Gradišci ob tržaški cesti hiš. št. 57.